

Bölüm 5

Manyetizma

Prof. Dr. Bahadır BOYACIOĞLU

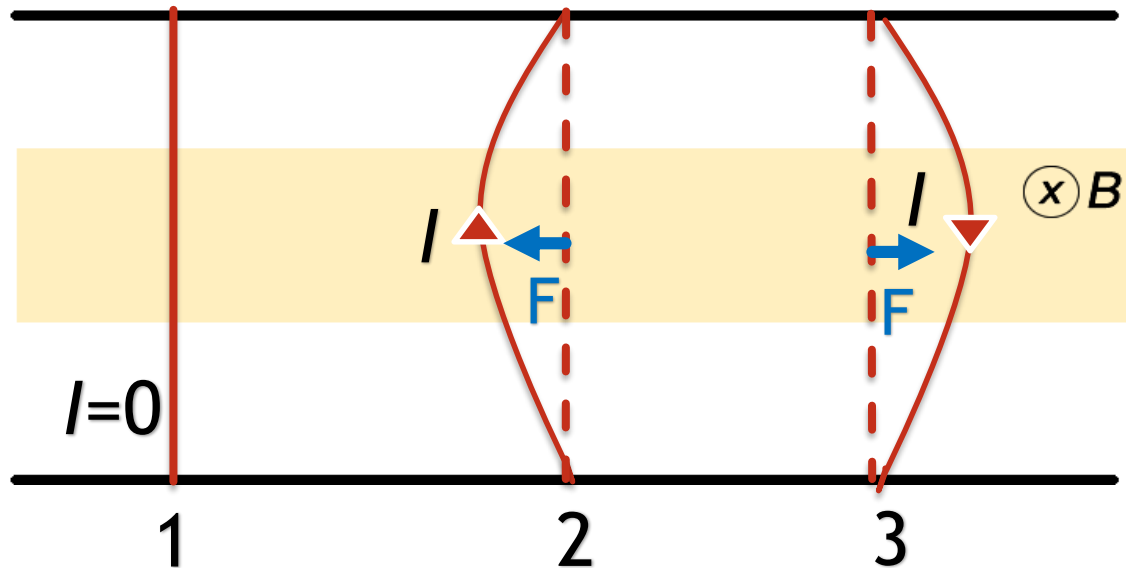
Manyetizma

- Akım Taşıyan İletkene Etkiyen Kuvvet
- Düzgün Manyetik Alandaki Akım İlmeğine etkiyen Tork
- Yüklü bir Parçacığın Manyetik Alan içerisindeki Hareketi
- Bir Akımın Manyetik Alanı –Biot-Savart Yasası
- Bir Akım Çemberinin Manyetik Alanı
- Paralel Akımlar arasındaki Kuvvet
- Bir Solenoidin Manyetik Alanı

Akım Taşıyan bir İletkene Etkiyen Kuvvet

- Manyetik bir alana yerleştirilen bir akım taşıyan telin üzerinde bir kuvvet oluşur.
- Akım, hareket halindeki birçok yüklü parçacıklardan oluşan bir toplamdır.
- Kuvvetin yönü sağ el kuralına göre belirlenir.

- 1) Akım yoktur, bu nedenle herhangi bir kuvvet yoktur. Bu nedenle, tel dikey olarak kalır
- 2) Manyetik alan sayfa düzleminden içe doğru giriyor. Akım yukarı doğru. Kuvvet sola doğrudur.
- 3) Manyetik alan sayfa düzleminden içe doğru giriyor. Akım aşağı doğru. Kuvvet sola doğrudur.

- $\otimes B$
Manyetik alan
sayfa düzleminden **içe** doğru
- $\odot B$
Manyetik alan
sayfa düzleminden **dışa** doğru

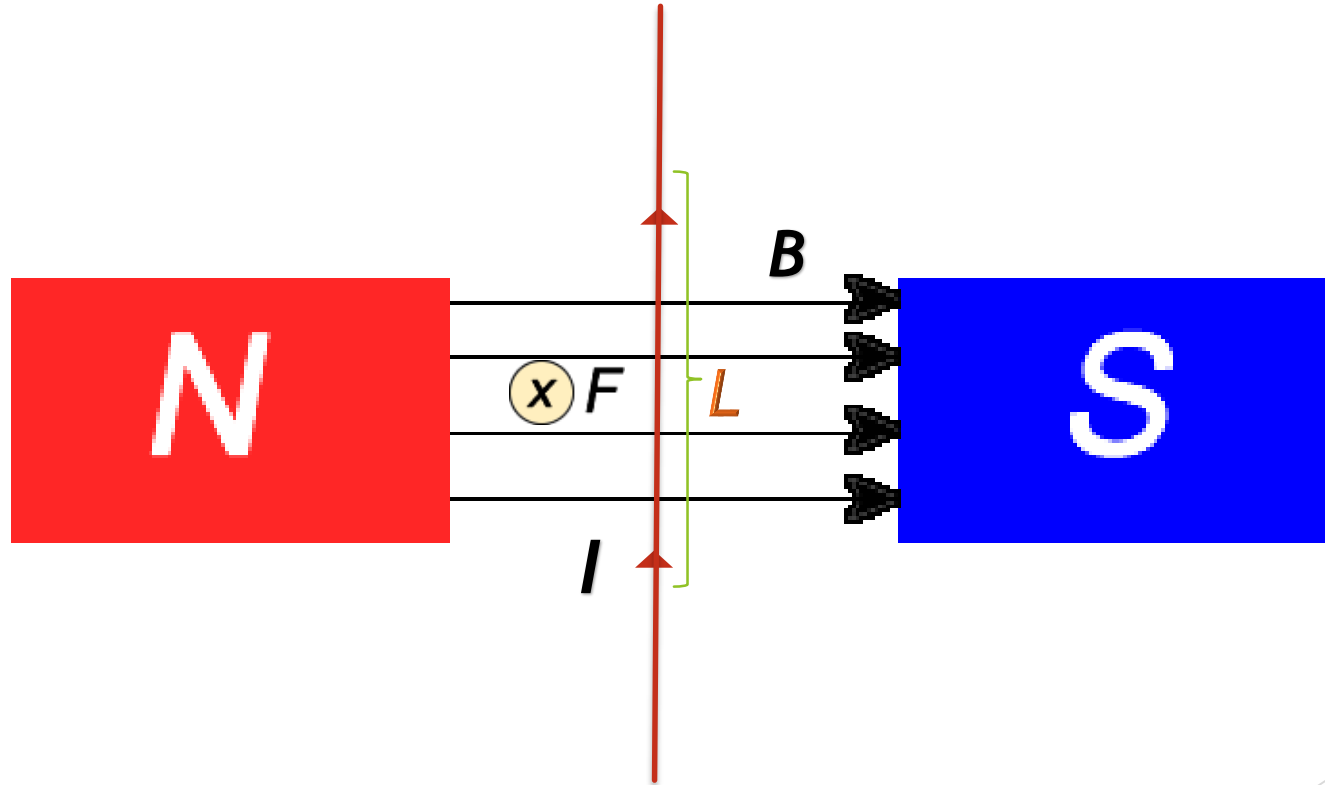
Akım Taşıyan bir İletkene Etkiyen Kuvvet

Akım geçen tel manyetik alan içine konulduğunda: L uzunluğundaki kısmına etki eden kuvvet;

$$\vec{F}_B = I\vec{L} \times \vec{B}$$

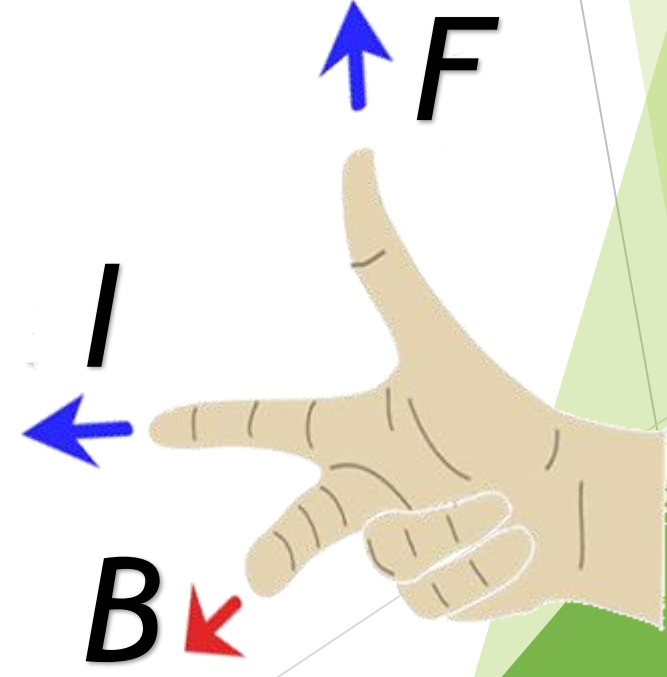
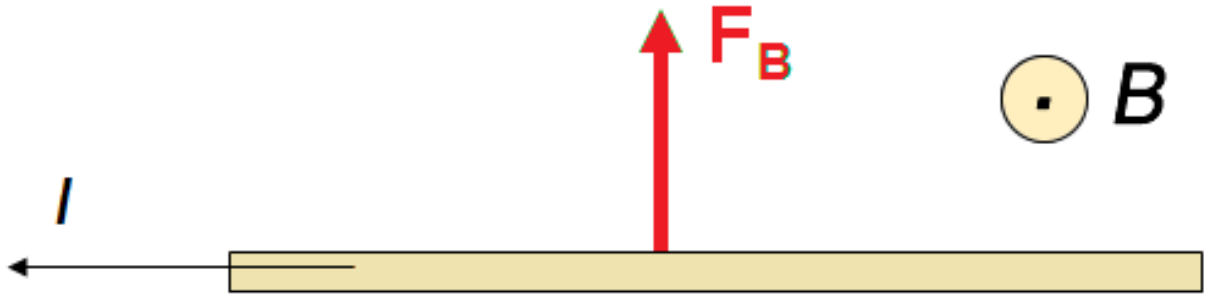
L, B'ye dik ise

$$F_B = BIL$$

Akım Taşıyan bir İletkene Etkiyen Kuvvet

Şekilde görüldüğü gibi akım taşıyan bir tele etki eden kuvvetin sağ el kuralına göre belirlenmesi

Düzgün Manyetik Alandaki Akım İlmeğine Etkiyen Tork

Dikdörtgen ilmek, düzgün bir manyetik alanda bir I akımını taşıdığını düşünelim.

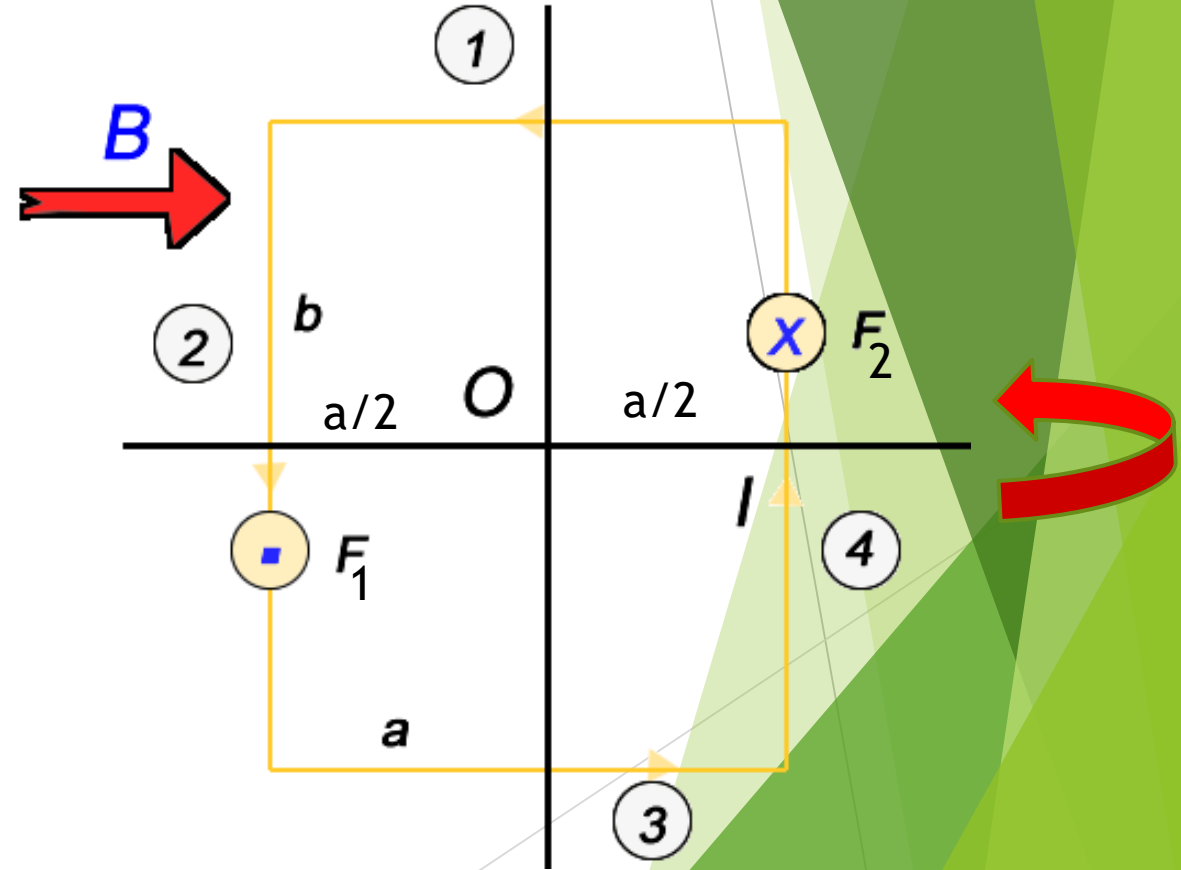
1 ve 3 taraflarında manyetik kuvvet: $F = 0$

2 ve 4 taraflarında manyetik kuvvet: $F = B I b$

Kuvvetler O noktası çevresinde bir tork üretir.
 O noktasına göre tork;

$$\tau = F_1 \frac{a}{2} + F_2 \frac{a}{2} = I A B$$

$A=ab$ dikdörtgen ilmeğin alanı

Yüklü bir Parçacığın Manyetik Alan içerisindeki Hareketi

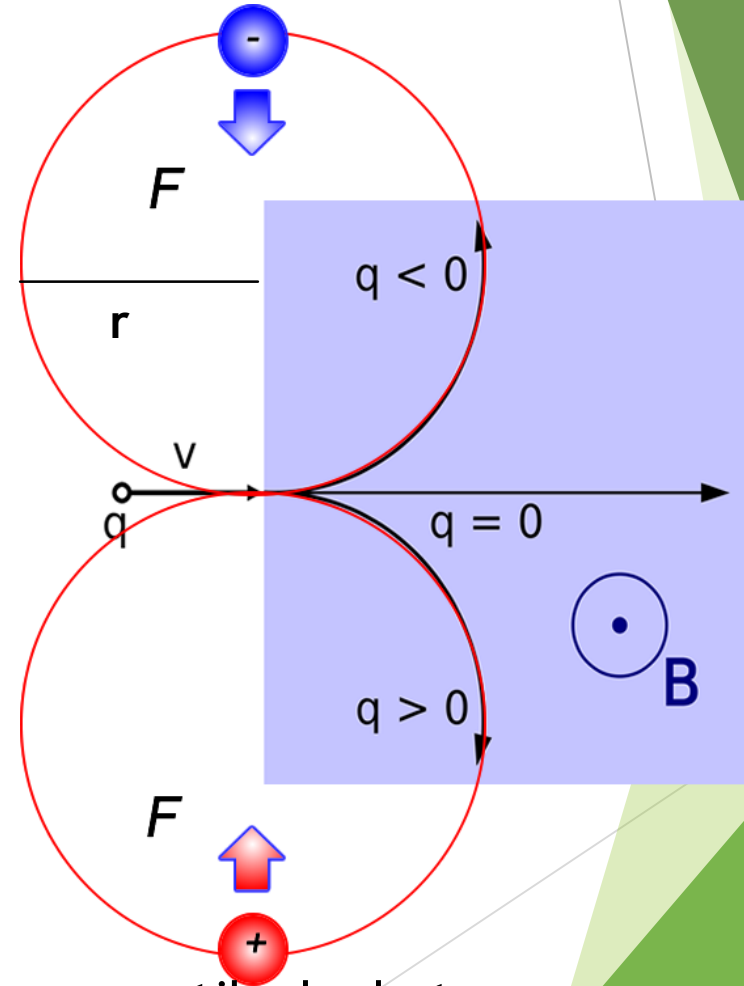
- Alana dik v hızıyla dış bir manyetik alanda hareket eden bir parçacığı düşünün.
- Kuvvet daima dairesel yolun merkezine yönlendirir.
- Manyetik kuvvet, parçacık hızının yönünü değiştirerek, merkezci bir ivmeye neden olur.

Manyetik ve merkezci kuvvetler eşitlenirse:

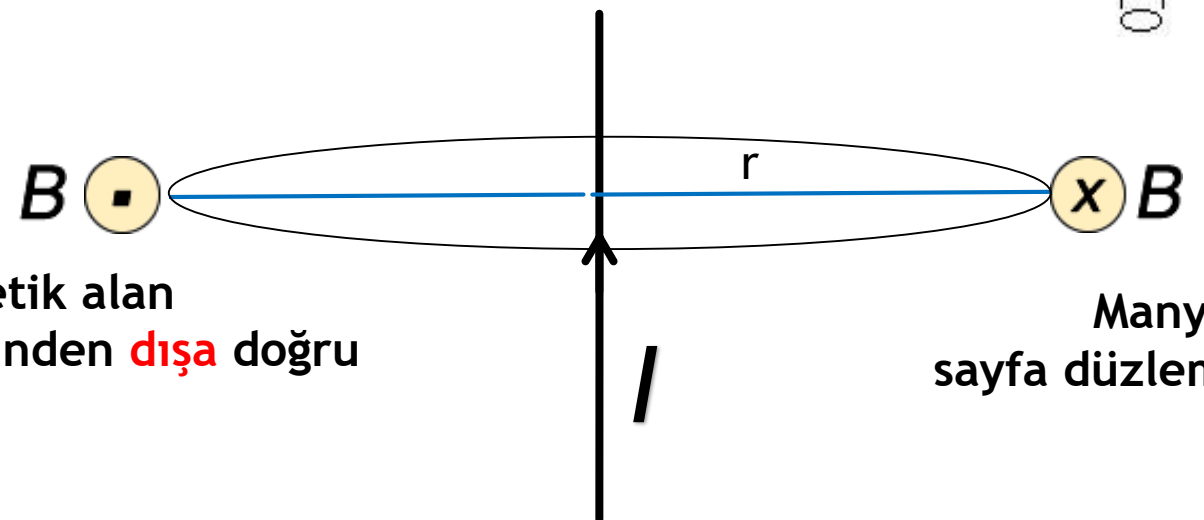
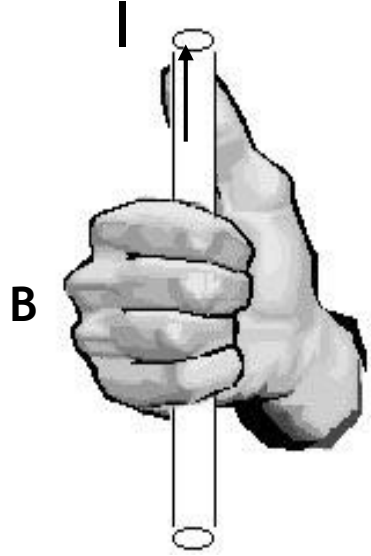
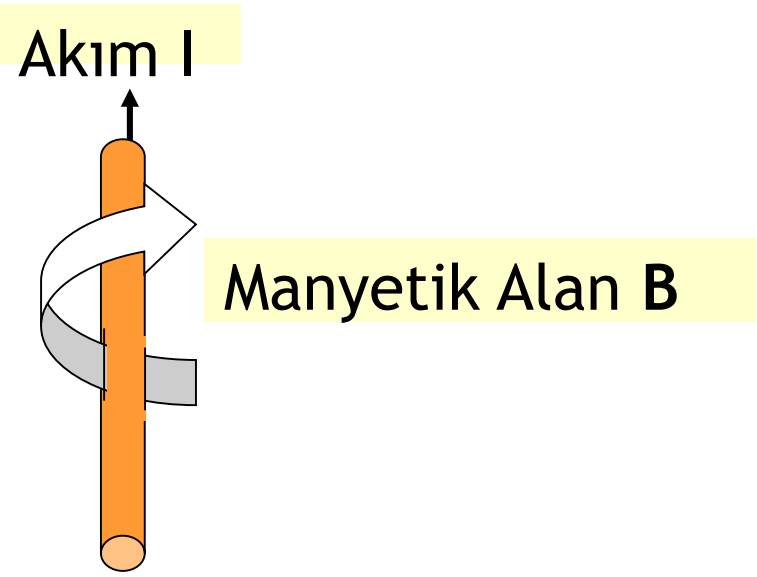
$$F_B = qvB = \frac{mv^2}{r}$$

r için çözüm:
$$r = \frac{mv}{qB}$$

r yarıçapı, parçacığın doğrusal momentumuyla doğru ve manyetik alanla ters orantılıdır

Bir Akımın Manyetik Alanı - Biot-Savart Yasası

$$B = \frac{\mu_0 I}{2\pi r}$$

Manyetik alan sayfa düzleminden **dışa** doğru

Manyetik alan sayfa düzleminden **iç**e doğru

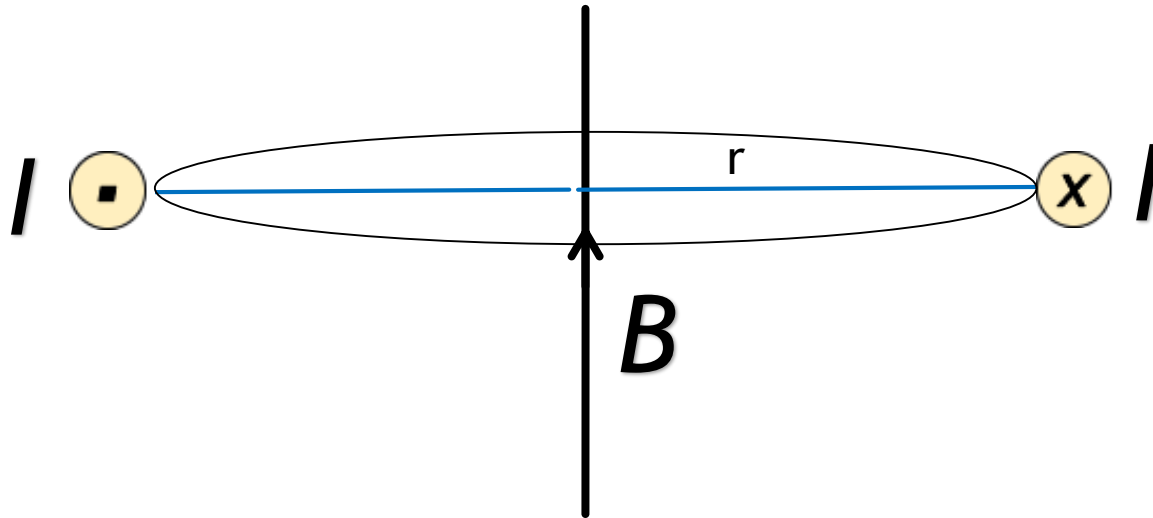
μ_0 sabiti boşluğun manyetik geçirgenliği ve değeri $\mu_0 = 4\pi \times 10^{-7} \text{ T} \cdot \text{m} / \text{A}$

Bir Akım Çemberinin Manyetik Alanı

Akım taşıyan bir çemberin merkezinde oluşan manyetik alan

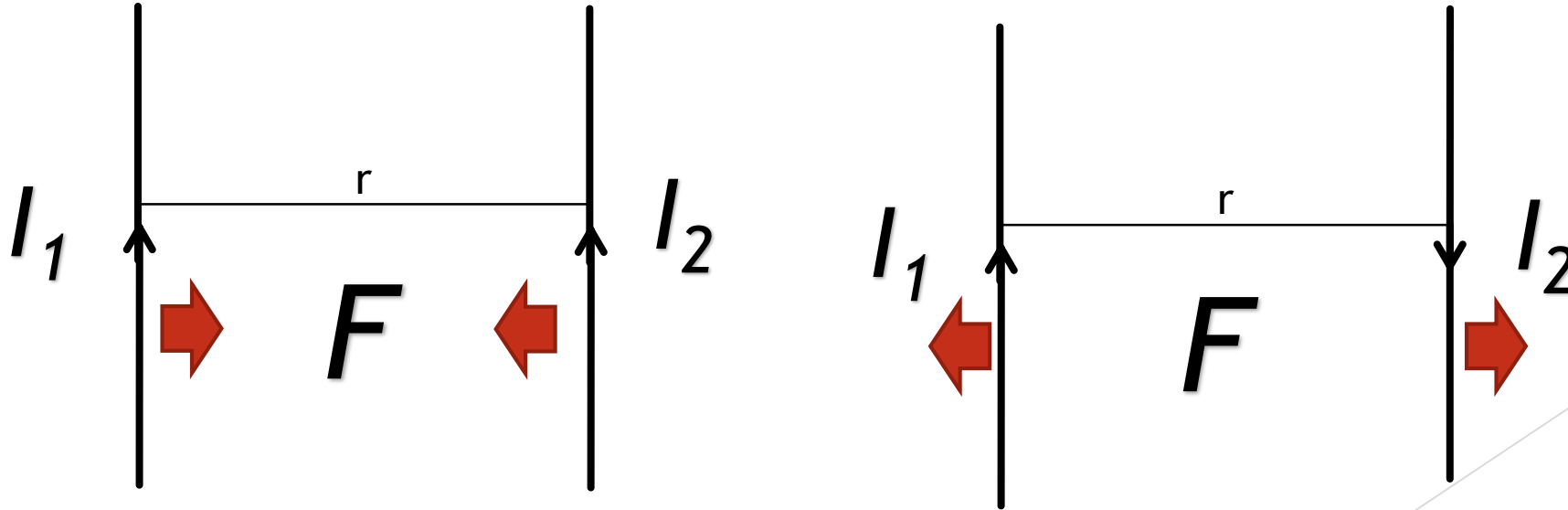
$$B = \frac{\mu_0 I}{2r}$$

Paralel Akımlar arasındaki Kuvvet

Aralarında r uzaklığı bulunan paralel iki doğrusal telde, aynı ve zıt yönde I_1 ve I_2 akımları geçtiği zaman tellerde oluşan kuvvet;

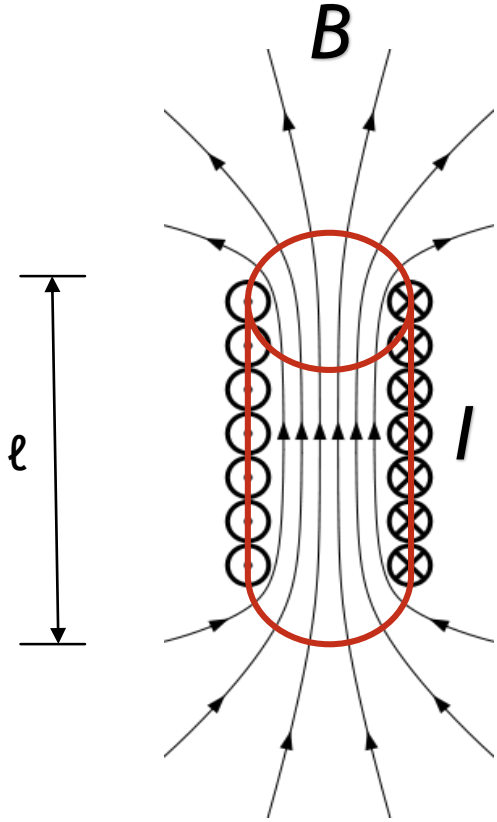
$$F = K \frac{2I_1 I_2}{r} l$$

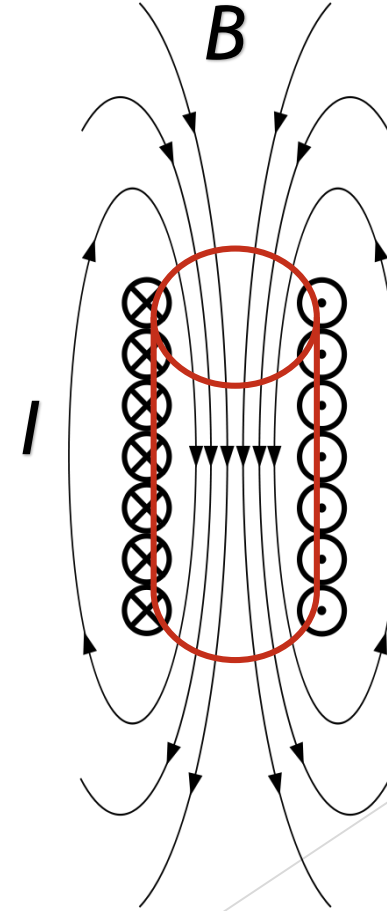
akımlar aynı yönlü ise birbirlerine çekerler, zıt yönlü ise iterler.

Bir Selonoidin Manyetik Alanı

Amper yasasını kullanarak manyetik alan hesaplanırsa

$$B = \mu_0 \frac{N}{l} I = \mu_0 n I$$

$n = N / l$, birim uzunluğuna göre sarım sayısıdır.